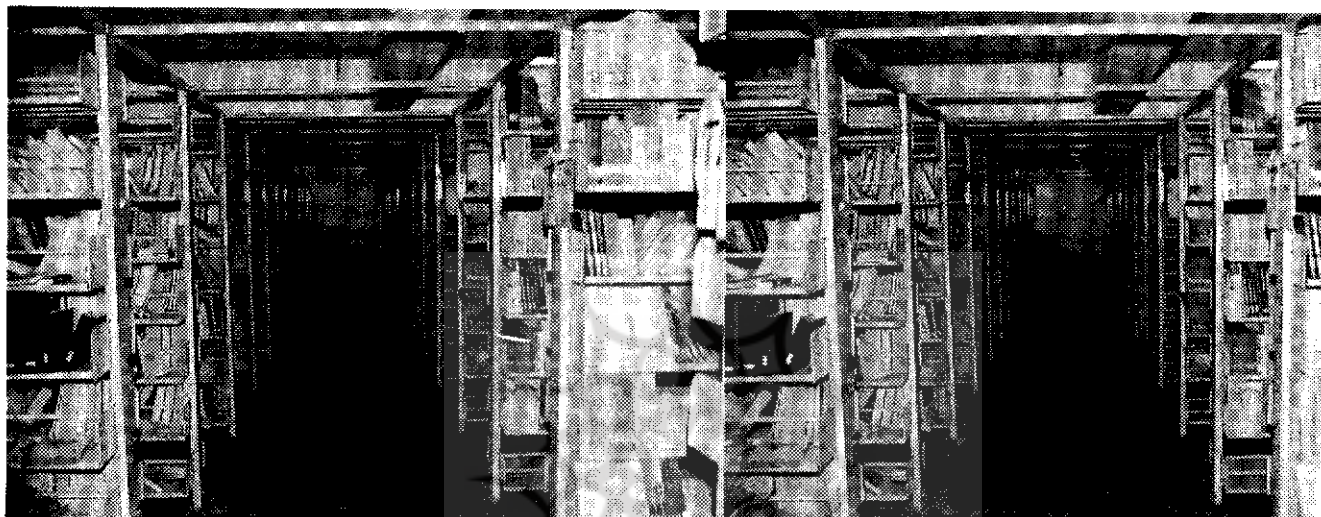

«الـخزائنة العامة للكتب والوثائق» یا کتابخانه عمومی رباط

تهیه کننده: سعید مصفا

دست‌اندرکار کتابخانه، فعالیت‌های کتابخانه عمومی رباط در زمینه‌های ارتباط با کتابخانه‌های سایر کشورهای جهان، افزایش مشترکین، افزایش دریافت کتب و مجلات به صورت اهدایی و آئونه و کشف نسخ خطی نایاب در شهرها و روستاهای مختلف مغرب توسعه و شکوفایی یافت.

از سال ۱۹۵۶ تا ۱۹۶۰ با همت و تلاش‌های پی‌گیر محمد الفاسی وزیر آموزش مغرب در آن زمان، علیرغم ضعف بودجه مالی کتابخانه عمومی رباط، ۷ کتابخانه عمومی به شرح ذیل تاسیس گردید:

- کتابخانه آموزشگاه دختران تابع دانشگاه القرویین در فاس.
- کتابخانه آموزشگاه دختران تابع دانشکده ابن یوسف در شهر مراکش.
- کتابخانه آموزشگاه اسلامی در شهر تارودانت.

دایرةالمعارف‌ها، کتب و تألیفات مرجع شامل مطالعات و پژوهش‌هایی در امور اسلامی و آفریقا و مغرب عربی بوده است.

توسعه کار کتابخانه و افزایش کتابهای آن در سال ۱۹۲۴ منجر به تاسیس ساختمان فعلی کتابخانه عمومی رباط گردید. به موجب فرمان پادشاهی که در سال ۱۹۲۶ صادر شد کتابخانه مذکور رسماً با نام «الـخزائنة العامة للكتب والوثائق» تحت اداره شورایی دولتی درآمد. در سال ۱۹۳۴ براساس فرمانی دیگر کار جمع‌آوری نسخ خطی و اسناد ملی و حفظ و بایگانی آن به عهده این کتابخانه نهاد شد. سه سال بعد یعنی در سال ۱۹۳۷ با فرمان دیگری بخش سپرده قانونی (ثبت ملی) در کتابخانه عمومی رباط تاسیس گردید و به دنبال آن تمامی چاپخانه‌ها و انتشارات مغرب موظف شدند تا ۴ نسخه از نشریات خود را به بخش مذکور ارسال دارند. از سال ۱۹۵۶ با تلاش‌های مسئولان

«الـخزائنة العامة» عنوانی است که بر کتابخانه‌های عمومی در کشور مغرب نهاده می‌شود براساس تعریف سالنامه فرهنگی دهه هفتاد مغرب، «الـخزائنة العامة» موسسه دولتی و عمومی است که به عنوان مظهر پیشرفت و ترقی اجتماعی وسیله‌ای کارا برای خدمت به جامعه و ارشاد و رهبری صحیح ملی محسوب می‌شود و از اهداف آموزشی، فرهنگی و اجتماعی برخوردار است.

ریشه‌های فکری و طرح تاسیس و بنای کتابخانه عمومی رباط که به مثابه کتابخانه ملی مغرب می‌باشد به سال ۱۹۱۹ برمی‌گردد آن جا که اساتید آموزشگاه دروس عالی مغرب در آن زمان بنای کتابخانه‌ای را برای برطرف کردن نیازهایشان به کتب مرجع ضروری دانستند و پس از تلاش‌های فراوان در این زمینه توانستند در سال ۱۹۲۲ کتابخانه‌ای را تاسیس نمایند که محتوای اولیه آن مجموعه مهمی از

- کتابخانه آموزشگاه الزوایة الناصریه در شهر تامکروت.

- کتابخانه الشریف الادریسی در شهر وجده.
- شعبه کتابخانه عمومی ریاط در شهر سلا.
- کتابخانه آموزشگاه اسلامی در شهر طنجه.
محمد الفاسی از سال ۱۹۶۳ تا ۱۹۶۴ در زمان ریاست‌اش بر دانشگاهها و کتابخانه‌های مغرب، دو شعبه از کتابخانه عمومی ریاط را در شهرهای اصیله و الحاجب تاسیس و شخصاً افتتاح کرد.

از سال ۱۹۶۴ به بعد تاسیس کتابخانه‌های عمومی در شهرهای مهم مغرب توسعه یافت. در میان کتابخانه‌های عمومی مغرب کتابخانه شهر تطوان در شمال مغرب مقارن با کتابخانه عمومی ریاط بنیاد نهاده شد. این کتابخانه از کتب و نسخ خطی و اسناد ملی ارزشمندی برخوردار است و هم سنگ کتابخانه عمومی ریاط محسوب می‌شود.

از دیگر کتابخانه‌های مهم مغرب، کتابخانه پادشاهی واقع در محل کاخ پادشاهی در ریاط می‌باشد بخش عمده کتابخانه مزبور متعلق به کاخ پادشاهی در شهر فاس می‌باشد که پس از انتقال پایتخت به شهر ریاط محتوای آن به محل جدید منتقل گردید. پس از تاج‌گذاری ملک حسن دوم، وی محمد الفاسی را که در آن زمان رئیس دانشگاه محمد خامس بود، مسئول و ناظر سازماندهی کتابخانه پادشاهی نمود ایشان نیز بدون وقفه با اهتمامی ویژه سازماندهی کتابخانه مزبور را به خوبی به انجام رساند. تاسیس و سازماندهی مجدد کتابخانه پادشاهی که تنها در بردارنده بیش از ۱۰ هزار نسخه خطی می‌باشد از مهمترین افتخارات فرهنگی در عهد حسن دوم محسوب می‌شود.

بخش‌های مختلف کتابخانه عمومی ریاط

تالار مطالعه، مخزن کتب، مخزن مجلات و روزنامه‌ها، بخش سپرده قانونی (الایذاع القانونی) به منظور ثبت ملی مطبوعات مغرب، بخش تبادل (عهده‌دار ارتباط با کتابخانه‌های جهان)، مخزن نسخ خطی، مخزن اسناد ملی و لابراتوار (میکروفیلم) و بخش ترمیم و احیاء کتب و نسخ خطی با کادر و تجهیزات ویژه، بخش‌های مختلف کتابخانه عمومی ریاط را تشکیل می‌دهد.

آمار کتب، نسخ خطی و نشریات کتابخانه مزبور به شرح ذیل می‌باشد:

- تعداد کتاب: بالغ بر ۵۰۰۰۰۰ عنوان
- تعداد مجلات، روزنامه‌ها: ۷۵۰۰ عنوان که تعداد روزنامه‌ها دو میلیون نسخه می‌باشد.
- تعداد نسخ خطی: بالغ بر ۱۱۰۰۰ نسخه به شرح ذیل:

- نسخ خطی ویژه کتابخانه: ۴۵۲۵ نسخه
- نسخ خطی اوقاف: ۱۲۵۶ نسخه
نسخ خطی الکتانیه منسوب به
- علامه عبدالحمی الکتانی: ۳۳۷۱ نسخه
نسخ خطی الحجویه منسوب به
- علامه الحجوی: ۶۸۵ نسخه
- نسخ خطی الگلای: ۱۳۱۱ نسخه
- نسخ خطی الحمزای: ۲۱۲ نسخه
در کنار نسخ خطی فوق، گنجینه‌ای جدید به نسخ خطی مهم جعفر الکتانی (نوه علامه عبدالحمی الکتانی) و نیز نسخ خطی دیگری که به کتابخانه اهداء می‌شود، اختصاص یافته است.
تعداد میکروفیلم: ۳۳۶۹ عدد

ملاحظه:

عمده نسخ خطی معتبر مغرب در کتابخانه عمومی ریاط، کتابخانه دانشگاه القرویین فاس، کتابخانه عمومی تطوان، کتابخانه شخصی مرحوم علال الفاسی (واقع در منزل شخصی وی در ریاط که به موسسه الفاسی تبدیل شده است).

و کتابخانه پادشاهی در ریاط وجود دارد. در بازدیدی که از کتابخانه القرویین فاس، کتابخانه شخصی مرحوم الفاسی و کتابخانه عمومی ریاط به عمل آمد نکته قابل توجه، عدم اهتمام کافی در حفظ و ترمیم نسخ خطی می‌باشد، این موضوع در کتابخانه قدیمی القرویین به وضوح قابل مشاهده است. در این کتابخانه آفت رطوبت و موربانه و عدم تجهیزات حفظ و نگهداری، نسخ خطی موجود را در معرض تهدید فرسودگی و عدم بهره‌برداری قرار داده است. در کتابخانه عمومی ریاط نیز علیرغم وجود بخش ترمیم و احیاء نسخ خطی به دلیل عدم مدرنیزه بودن لابراتوار و تجهیزات حفظ و نگهداری، نسخ خطی موجود در کتابخانه مزبور در معرض فرسودگی قرار دارد.

آقای دکتر احمد التوفیق رئیس کتابخانه عمومی ریاط (محافظ الخزانة العامة للکتب و الوثائق) در بازدید مذکور، آمادگی این کتابخانه را جهت تبادل کتاب و نسخ خطی (میکروفیلم) با کتابخانه‌های جمهوری اسلامی ایران اعلام نمود. وی همچنین درخواست نمود تا نسخه‌ای از مجلات و نشریات کشورمان برای کتابخانه مزبور ارسال گردد.

براساس موافقتنامه‌های همکاری فرهنگی فیما بین مغرب و آلمان، دولت آلمان قرار است تجهیزات تکنولوژی مدرن جهت ترمیم، حفظ و نگهداری نسخ خطی را در اختیار مغرب قرار دهد.

پیشنهاد:

در راستای معرفی فرهنگ کشورمان و دستاوردهای سرشار و غنی آن، پیشنهاد می‌شود درخواست مذکور درخصوص تبادل کتب و نسخ خطی و ارسال نسخه‌ای از نشریات به کتابخانه‌های عمومی مغرب، مورد توجه و اقدام عملی دستگاههای ذیربط قرار گیرد.